

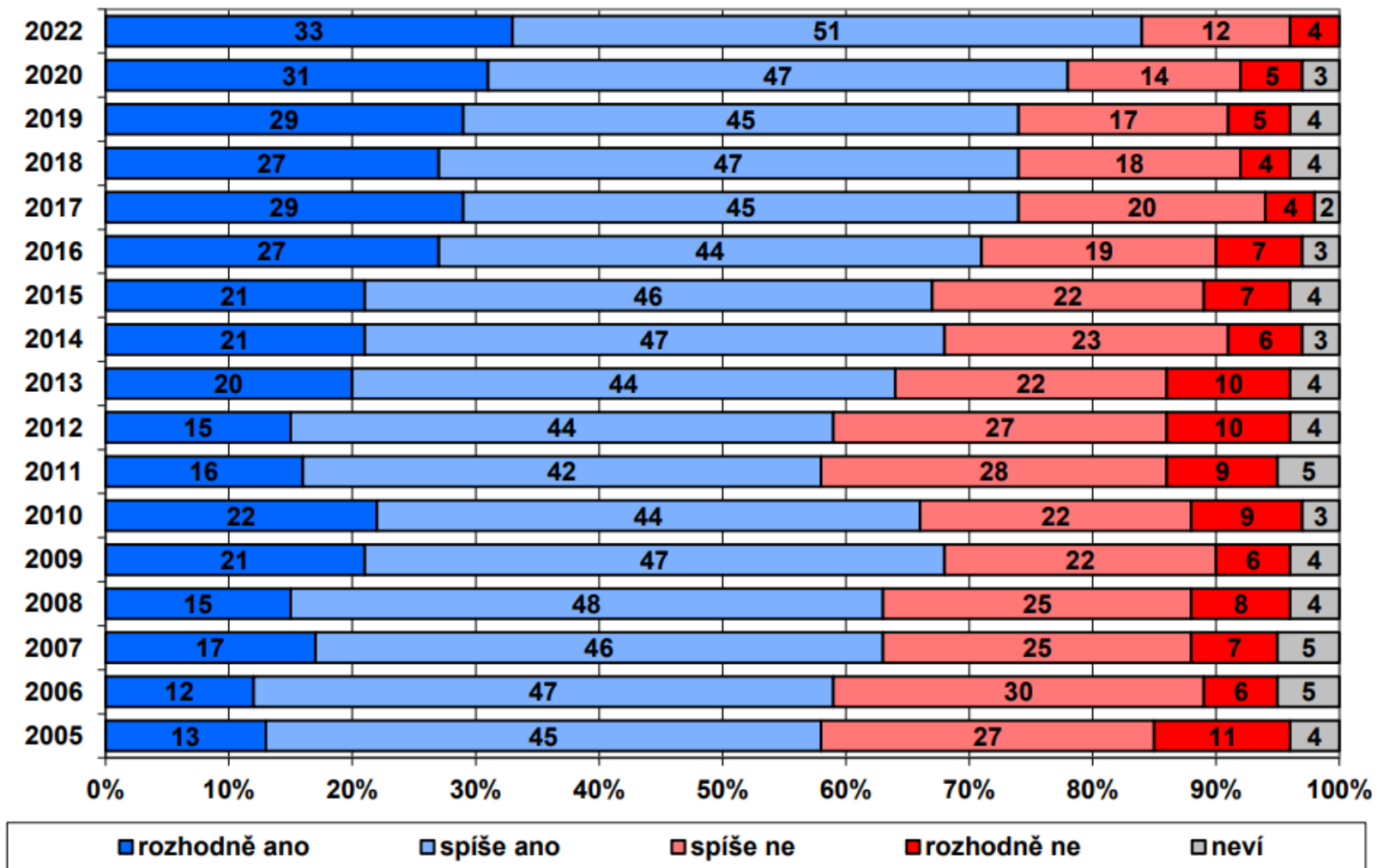
Sociologie pro speciální pedagogy: Vzdělání

Lenka Slepíčková

Co nejvíc trápí současný vzdělávací systém v
ČR (sli.do)

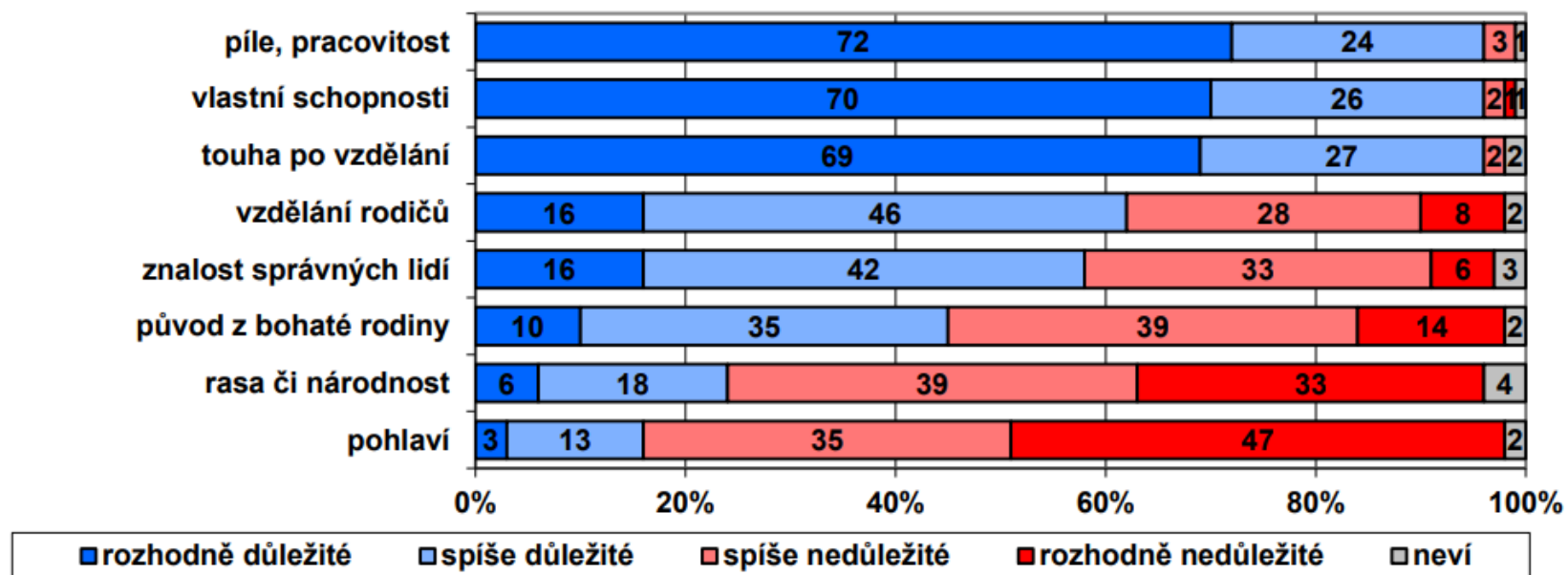
Diskuse k textu D. Prokopa

Graf 3. Možnost dosažení vzdělání odpovídající schopnostem (v %)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 8.9 – 8. 11. 2022, 821 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Graf 4. Skutečnosti ovlivňující možnost dosažení vzdělání (v %)³

Pozn.: Položky jsou seřazeny sestupně podle součtu položek rozhodně + spíše důležité.

Education at a Glance 2018: OECD Indicators

Czech Republic

more info: <https://doi.org/10.1787/eag-2018-42-en>

< 1 / 7 >

Share | Buy

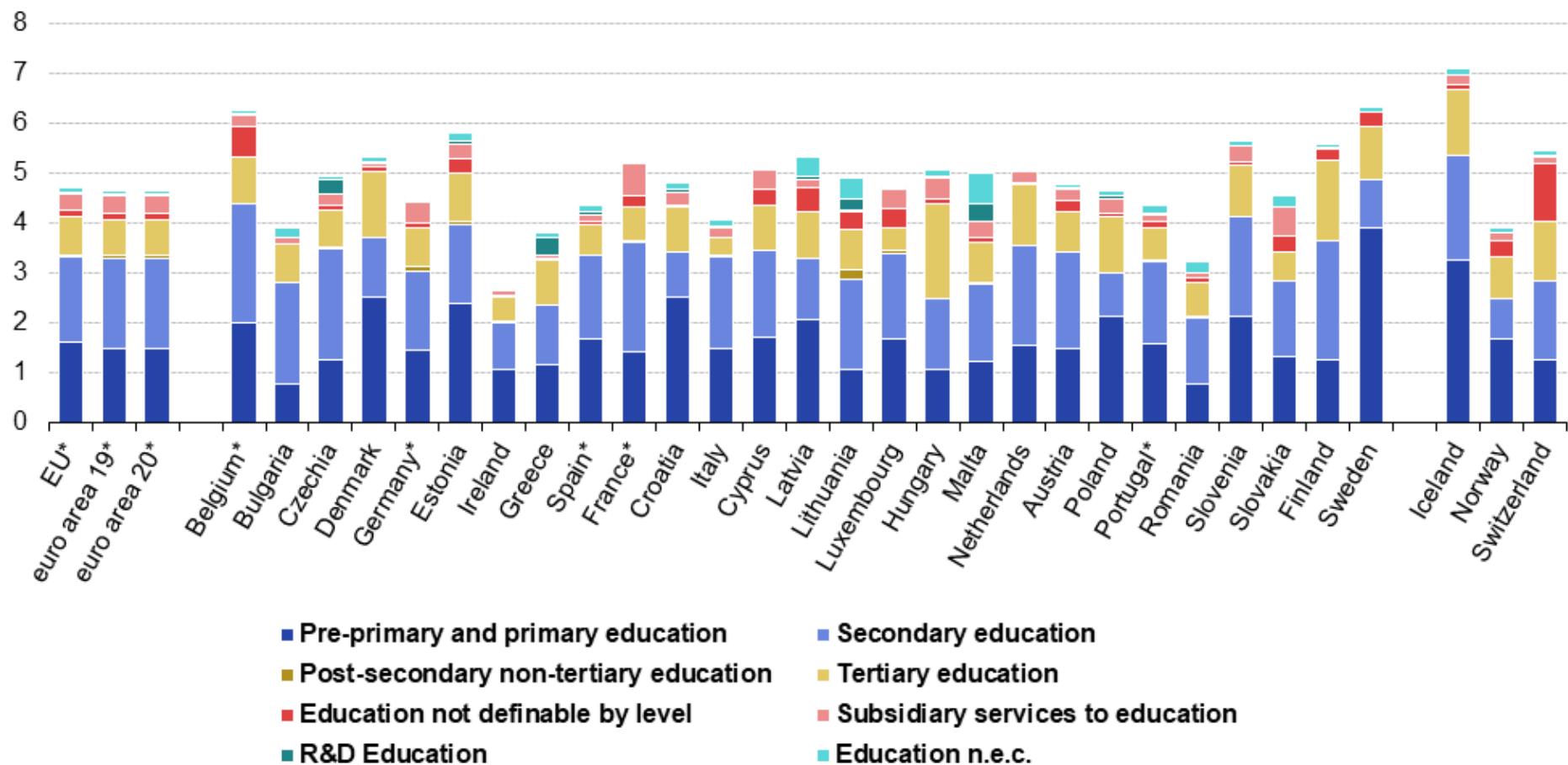

EDUCATION AT A GLANCE 2018

Education at a Glance: OECD Indicators is the authoritative source for information on the state of education around the world. It provides data on the structure, finances and performance of education systems in OECD and partner countries.

- Nízká vzdělávací mobilita, velká dědičnost vzdělání (jen 18 procent dětí z rodin, kde rodiče nemají VŠ, dosáhne vysokoškolského vzdělání – nejméně ze zemí OECD)
- Velký gender pay gap (žena 25 – 60 vydělá 69 procent toho, co stejně starý muž)
- 75 procent tříletých dětí navštěvuje předškolní vzdělávání, což je nadprůměr v zemích OECD, ale investice do tohoto stupně vzdělání jsou ze všech zemí OECD nejnižší
- Velmi nízké investice do všech stupňů vzdělání a nízké platy učitelů (i vedoucích funkcích), vyšší věk učitelů

General government total expenditure on 'education', 2022 (% of GDP)

* provisional

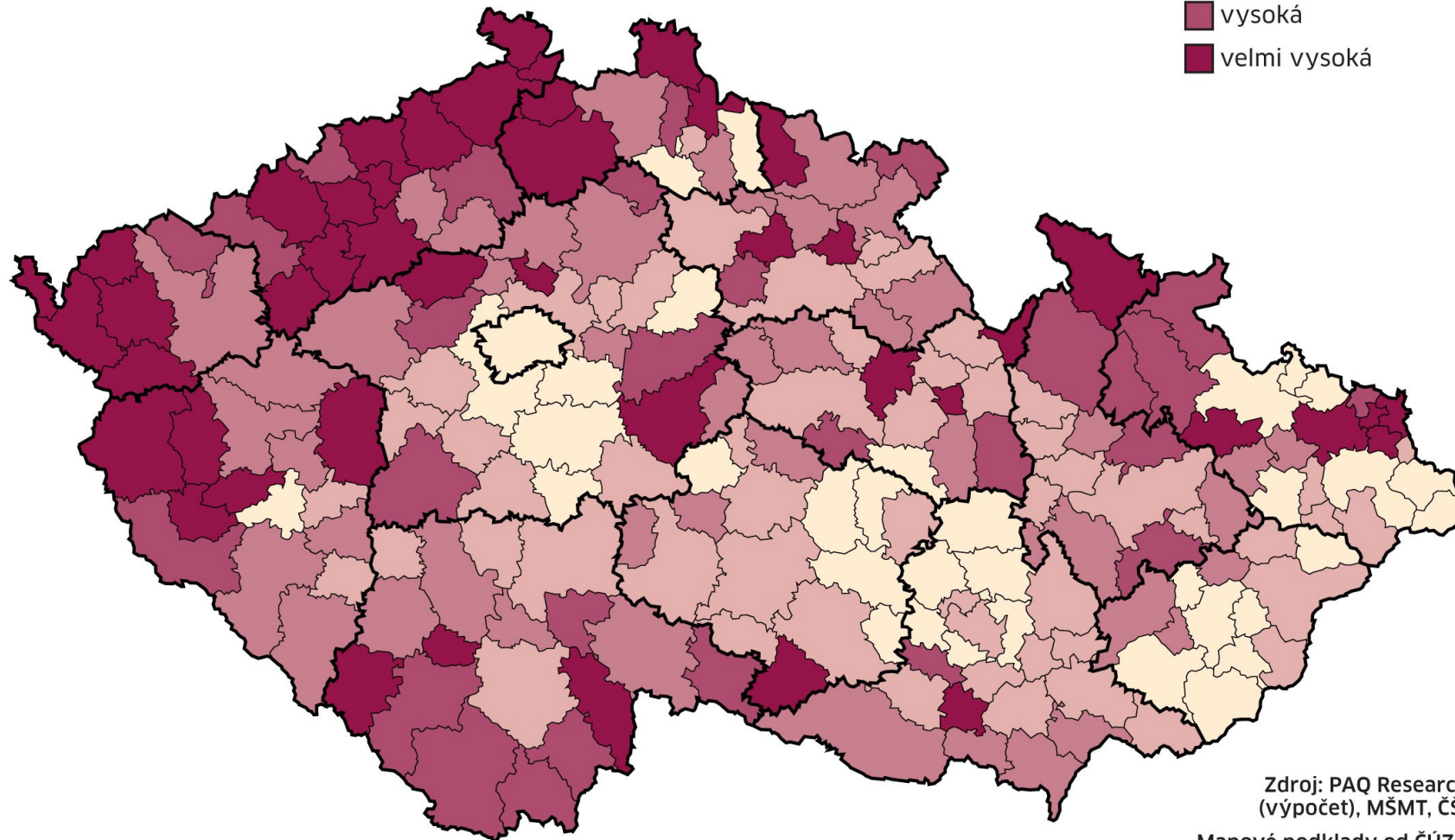
Source: Eurostat (gov_10a_exp)

Vzdělávací neúspěšnost v Česku

Vzdělávací neúspěšnost zahrnuje absence, neprospívání, opakování ročníků a nedokončování základní školy. Má výraznou souvislost s destabilizující chudobou a v různých oblastech Česka se liší až desetinásobně.

vzdělávací neúspěšnost
(expertní pásma, 2023)

- velmi nízká
- nízká
- střední
- vysoká
- velmi vysoká

Zdroj: PAQ Research
(výpočet), MŠMT, ČSÍ

Mapové podklady od ČÚZK
licencovány pod CC BY 4.0

Ano nebo ne?

- Děti nastupují na ZŠ nepřipravené, umí toho méně než dřív
- Tělesná zdatnost českých dětí je špatná, hlavně těch městských
- Rodiče se dnes dětem věnují mnohem méně než dříve

Nerovnosti ve vzdělávání při přechodu
z MŠ do ZŠ. Zjištění výzkumu CLoSE.

CLoSE

Czech Longitudinal Study in Education

David Greger a kol. (ÚVRV PedF UK)

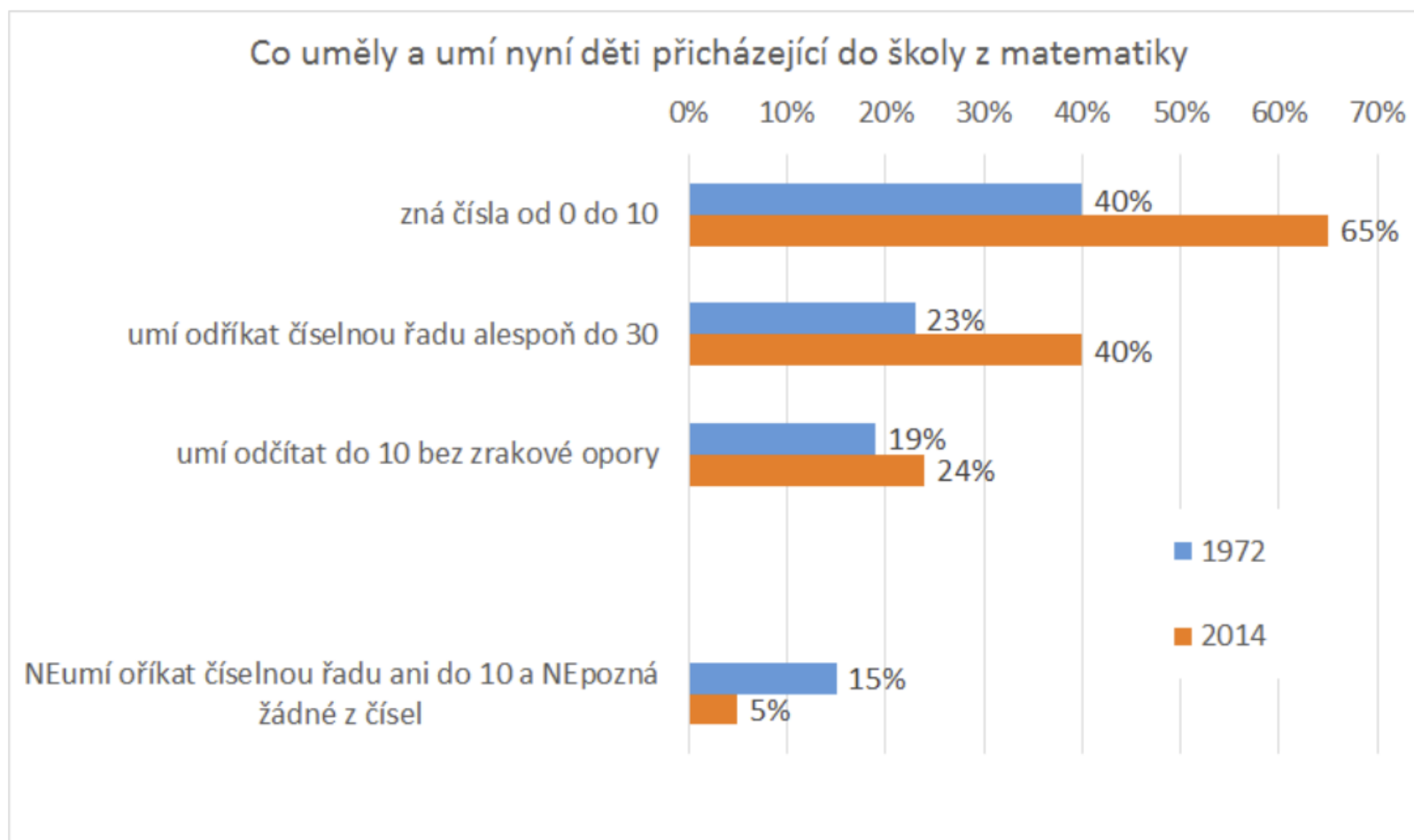
E-mail: david.greger@pedf.cuni.cz

Konference SOUČASNÉ VÝZVY PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ:
Dvouleté děti – inkluze – povinné předškolní vzdělávání
7.10.2016, PedF UK

Chlapec narozený v červnu až srpnu, který má v diagnostice výsledek do 50. percentilu má pravděpodobnost odkladu 54 %, dívka se stejnými charakteristikami pak 34 %.

Dítě, u kterého paní učitelka z MŠ označila školní zralost na škále 1-5 hodnotou 4 nebo 5 a zároveň se narodilo v červnu až srpnu, má 91% pravděpodobnost odkladu š.d.; dítě, které paní učitelka hodnotila 4 a 5, ale narodilo se do května, má pravděpodobnost odkladu 66 %.

Předmatematické dovednosti předškoláků: 1972 vs. 2014

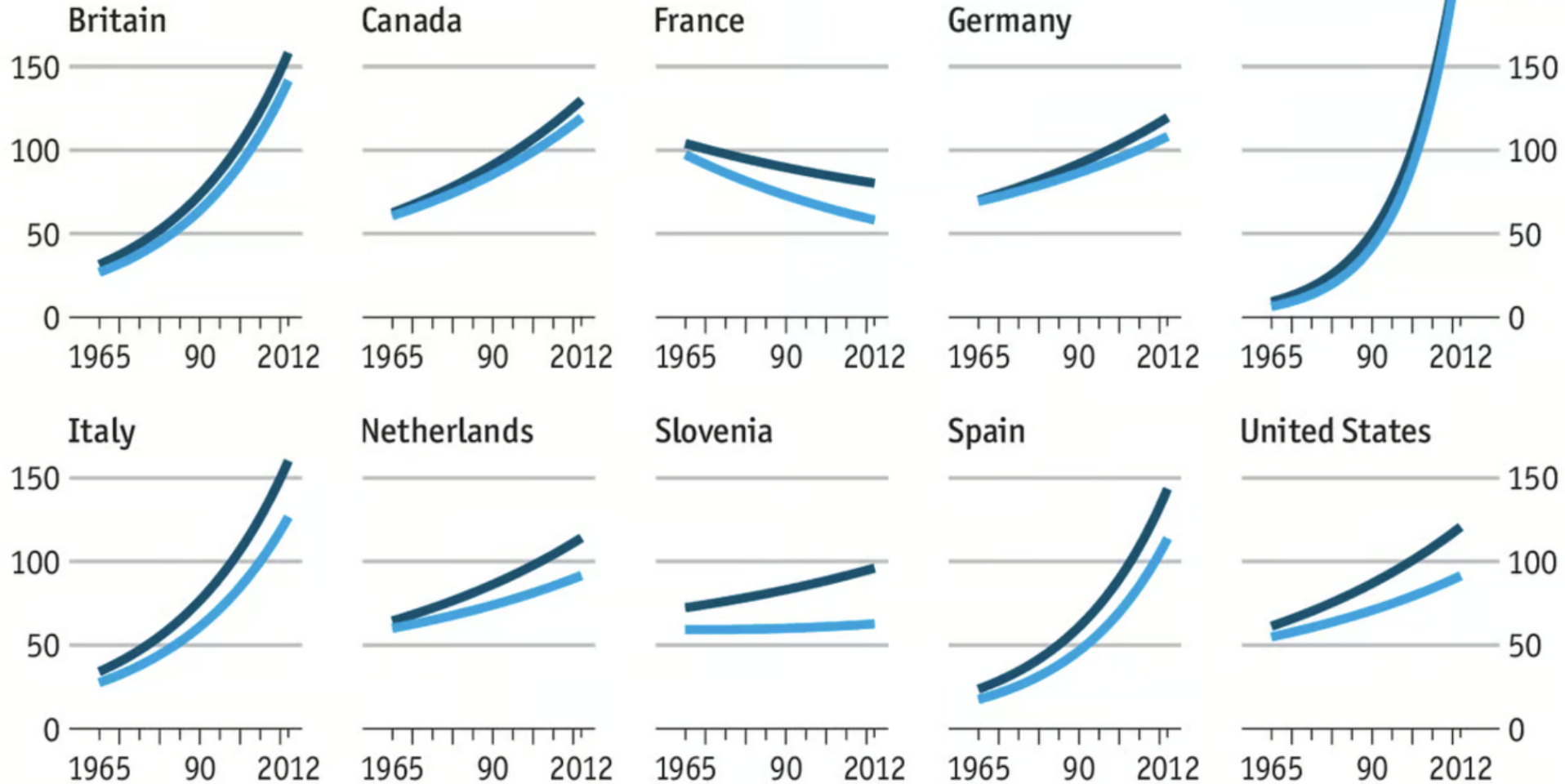

Mother nature

Daily child care by mothers, by education level, minutes

— University-educated — Non-university-educated

Source: "Educational Gradients in Parents' Child-Care Time", by G. M. Dotti Sani and J. Treas

<https://www.activehealthykids.org/wp-content/uploads/2022/04/Czech-report-card-long-form-2022-cz.pdf>

Stav organismu umožňující provádět denní činnosti bez nepřiměřené únavy a s dostatečnou rezervou pro příjemné strávení volného času.

HODNOCENÍ

CELKEM **INC***

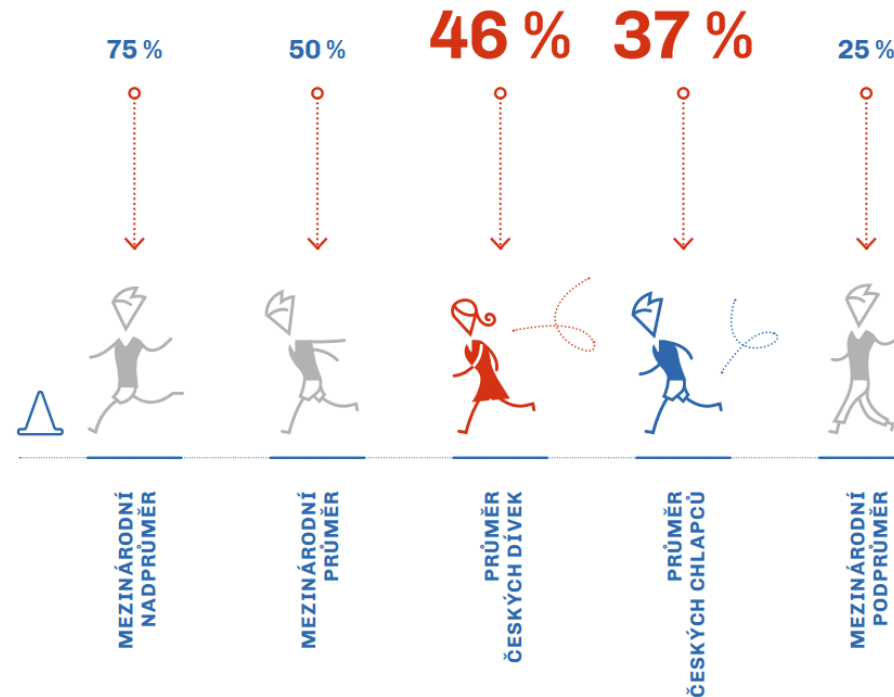
DĚTI | DOSPÍVAJÍCÍ

INC | INC

CHLAPCI | DÍVKY

INC | INC

Srovnání aerobní zdatnosti českých dětí s mezinárodními standardy

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_vzdelavani_poradenstvi/\\$FILE/OFDN-MZP_Deti_venku%20v_prirode-20200717.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/environmentalni_vzdelavani_poradenstvi/$FILE/OFDN-MZP_Deti_venku%20v_prirode-20200717.pdf)

<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/na-venkove-mrstne-deti-ve-meste-neohebne-podle-pruzkumu-je-to-naopak-113561>

odklady

- https://www.paqresearch.cz/post/omezme-nesystematicke-odklady-usestime-miliardy-musime-ale-zaroven-posilit-podporu/?fbclid=IwY2xjawG7v1ZleHRuA2FlbQIxMQABHZ5o_vHOOSI8KBvRcAlsmFSzmx2Bl1-IU1yW_Vg05zZ3RVIna23pLlrZrA_aem_m3ZsY2ikYeeLAR7ChHeVyw
- <https://www.paqresearch.cz/post/v-navrhovanem-rozpoctu-msmt-chybi-pres-50-miliard-ukazujeme-14-oblasti-kde-usetrit-a-kam-investovat/>

Pierre Bourdieu a teorie různých druhů kapitálu

Pozice člověka v sociálním prostoru, resp. v sociálním poli je „pozicí ve struktuře distribuce různých druhů kapitálu.“

Kapitál

- vlastnictví různých druhů kapitálu (a jejich různého objemu) určuje pozici aktéra v sociální struktuře / v sociálním poli / v sociálním (a také fyzickém) prostoru.

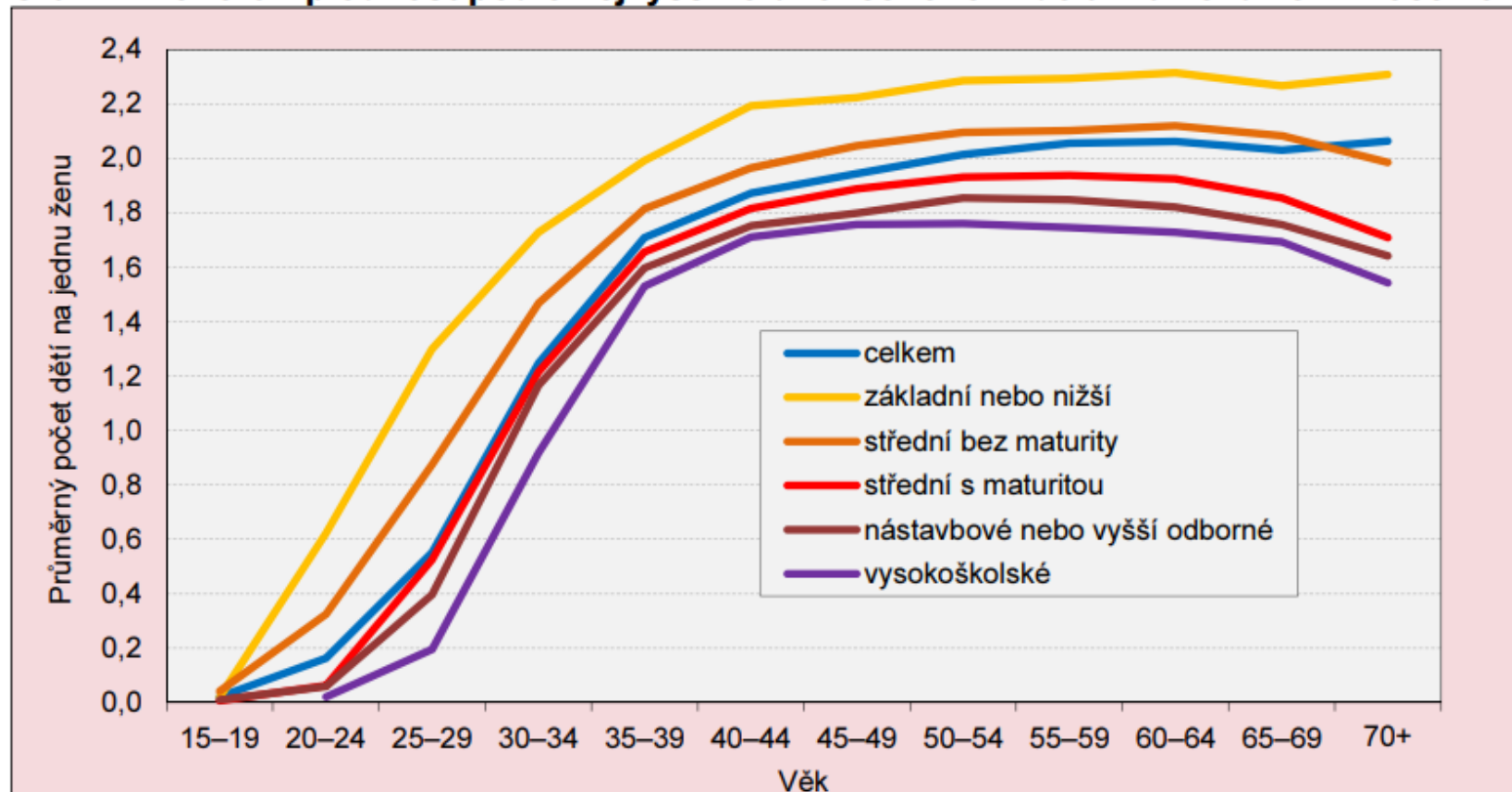
Druhy kapitálu

- **ekonomický** - hlavní stratifikační efekt v moderních společnostech
- **kulturní** - vzdělání, kulturní kompetence, předměty
- **sociální** - sociální síť, známosti a kontakty. Podstatná velikost sítě a její kvalita
- **symbolický** - aktér prostřednictvím něj získává „explicitní nebo praktické uznání“
 - společensky vnímaná hodnota ostatních druhů kapitálů daného jedince, vyjádřená úctou, prestiží, mocí
- **vzdělanostní**
- **rétorický**
- **fyzický** (Loïc Wacquant)
- **erotický** (Catherine Hakim)

- obecně můžeme kapitál chápat jako cokoliv, co má v příslušném sociálním poli či prostoru diferencující (resp. stratifikační) efekt, tzn. co způsobuje nerovnou distribuci uznání a moci.

Co vše ovlivňuje vzdělání

Graf 17 Kohortní plodnost podle nejvyššího ukončeného vzdělání a věku žen v roce 2011

Vzdělání v moderní a tradiční společnosti

Latentní funkce vzdělání

- Vzdělání v moderních společnostech jako nástroj zvýšení životního standardu, emancipace a mobility
- Důraz na výkon jedince a překonání jeho vrozených charakteristik

X

- Výzkumy ukazují, že vzdělání třídní rozdíly reprodukuje a také ospravedlňuje (efekt sv. Matouše) – **děti z nižších vrstev nemají menší nadání, ale větší pravděpodobnost, že ve styku s akademickou strukturou školy budou označeny jako ty s nižším nadáním**
- Vzdělávací systém je jedna z nejdůležitějších institucí sloužících k sociální reprodukci moderních společností (Bourdieu, Passeron 1990, orig. 1970; Bourdieu 1998).

Ivan Illich: Skryté kurikulum školy

- škola plní úlohu dozoru nad dětmi, rozdělení osob do jednotlivých typů zaměstnání, osvojení dominantních hodnot a získání těch znalostí a dovedností, které společnost schvaluje
- Školy povzbuzují pasivní konzumaci, tj. nekritické přijímání existujícího společenského řádu – děti se učí, že jejich úlohou v životě je „znát své místo a ukázněně sedět“

Ulrich Beck

- ve společnostech s masovými vzdělávacími systémy dochází k tomu, že vzdělanostní kritéria pro lepší pozice splňuje tolik kandidátů, že ke slovu se opět dostávají taková kritéria, jakým je pohlaví, náboženské smýšlení, etnicita atd.
- dobré vzdělání už není klíčem odemykajícím dveře k dobrému zaměstnání, ale pouze oprávněním ke vstupu do předpokoje, kde budou tyto klíče (podle libovolných pravidel) rozdělování (Beck 2004:246)

Pierre Bourdieu

- Školství jen potvrzuje výsadní vlastnosti elit
- škola umocňuje rozdílnou kulturní orientaci a hodnotová měřítká získaná v časně fázi života (kulturní kapitál) – omezuje tak šance jedněch, ale usnadňuje postup druhých
- Vzdělávací systém nevybírání nejschopnější žáky, ale vybírá žáky „již vybrané“. Ti jsou ze své rodiny vybaveni dostatkem kulturního kapitálu, který je ve školním prostředí zvýhodňuje, protože odpovídá kulturnímu kapitálu učitelů

Bernstein: Teorie jazykových kódů

- Rozdílný způsob komunikace mezi dětmi z různých sociálních poměrů a jeho vztah k akademické kultuře školy
- **Omezené kódy** – komunikace spočívá na nevyslovených předpokladech, odkazuje na konkrétní a blízké, výchova pomocí přímých odměn a trestů, sdělování především praktických zkušeností
- **Rozvinuté kódy** – zobecnění, abstraktní vyjadřování, rodiče vysvětlují

České výzkumy

- „Dědičnost vzdělání“
- Odlišné aspirace dětí z různě sociálně postavených rodin
- Nikoli inteligence, ale rodinné prostředí, vzdělání a postoje rodičů jsou klíčové pro výsledky ve škole (Rabušicová 1995)

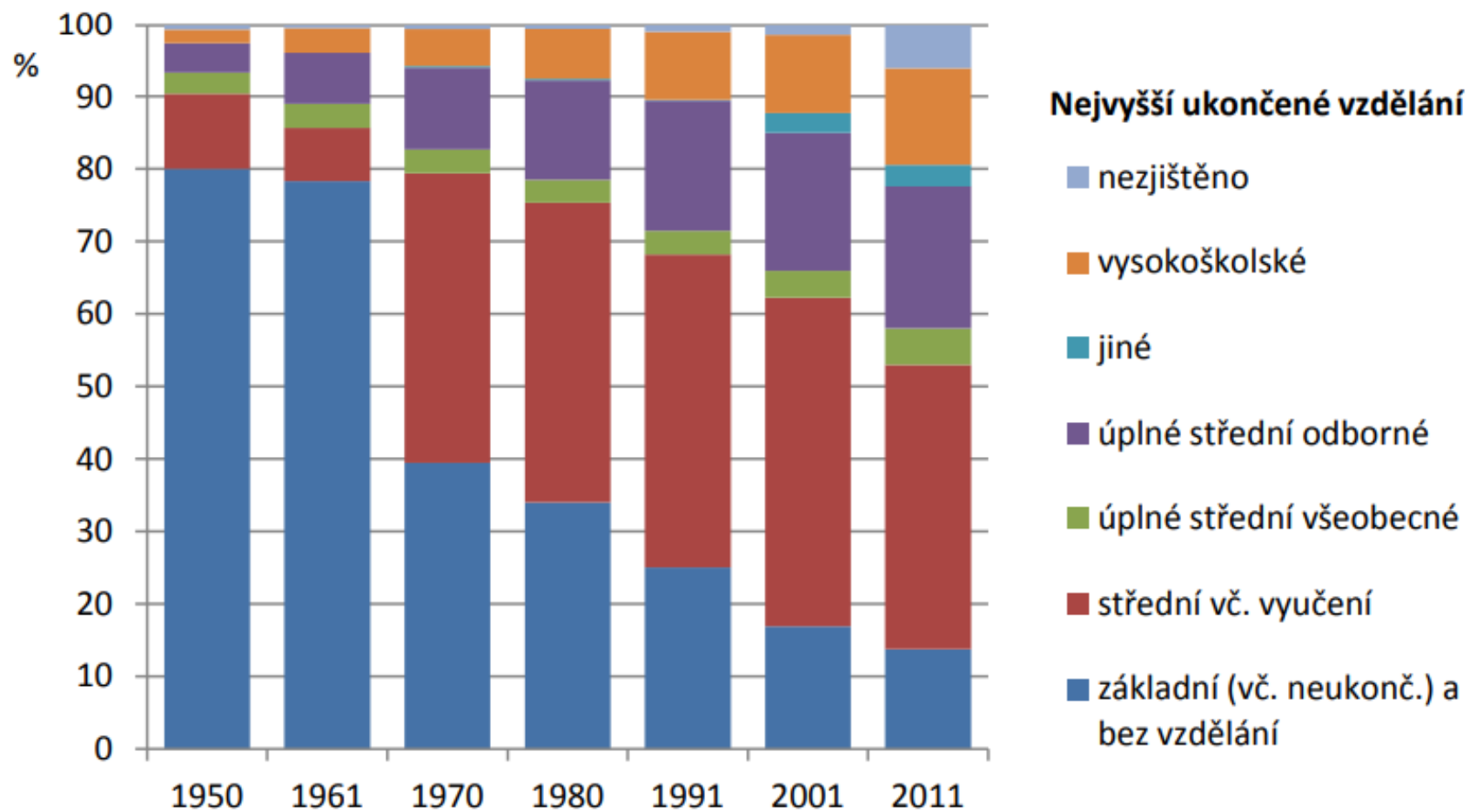
1. Porovnání přístupu ke škole u rodičů s vyšším a nižším vzděláním v práci A. Lareau

- Rodiče z dělnické třídy:
 - jen výjimečně kontaktují učitele a cítí se při jednání s ním nesví
 - udržují nezávislý vztah se školou
 - necítí se být kompetentní a vzdělání nechávají na profesionálech
 - ponechání dětí jejich přirozenému růstu
 - pocit omezování ve formálním prostředí, snaha přizpůsobit se autoritám
- Rodiče ze střední třídy:
 - často kontaktují učitele, jednání jsou neformální a přátelská
 - učitele berou jako partnery, cítí se kompetentní k diskusi o vzdělání svých dětí
 - snaha o harmonický rozvoj schopností svých dětí a využití všech příležitostí k němu
 - schopnost ovlivňovat dialog a komunikaci ve formálním prostředí

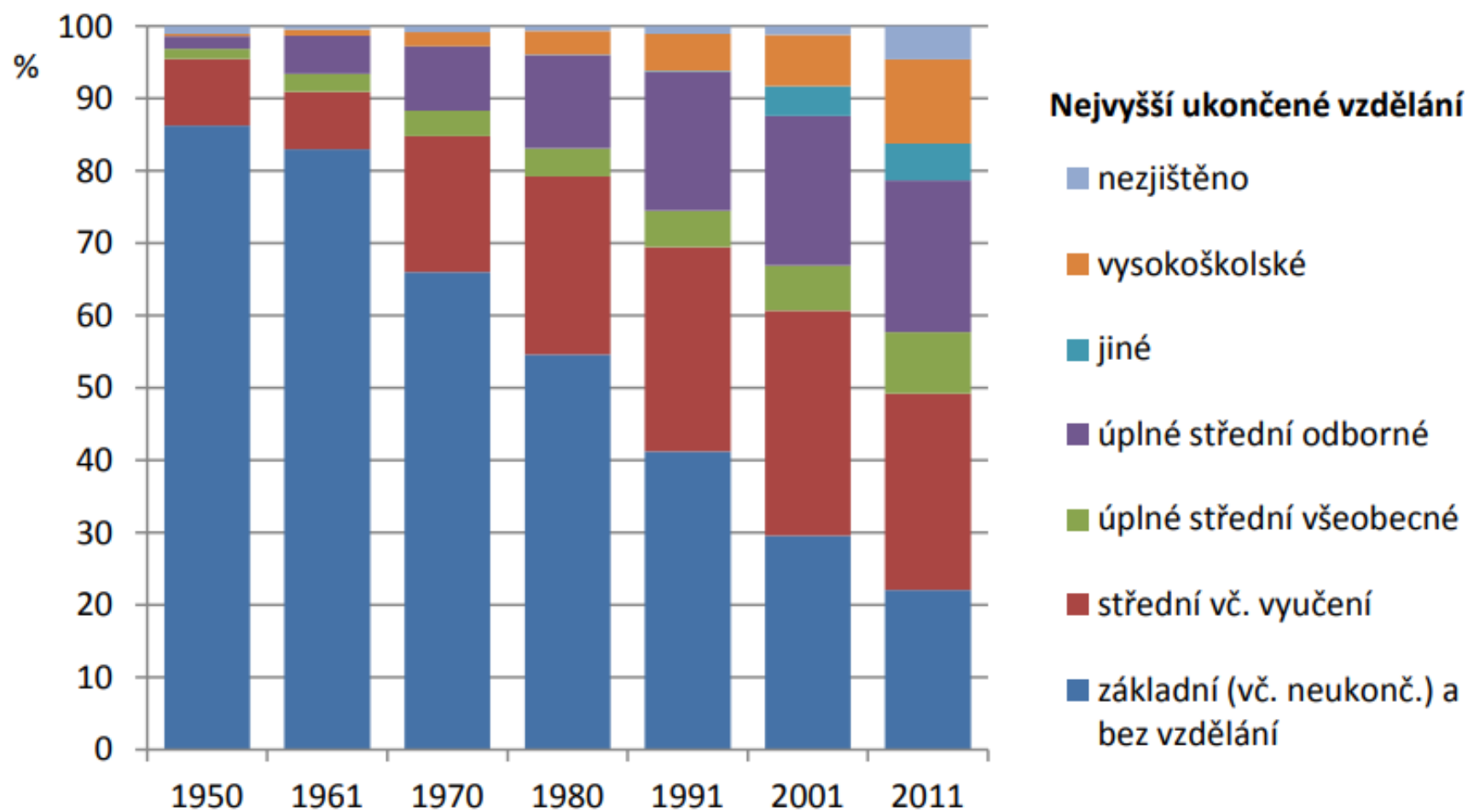
2. Práce Tomáše Katrňáka „Odsouzení k manuální práci“

- Dělničtí rodiče
 - Nemají se školou dobrý vztah (také vlastní zkušenost), se vzděláním v životě nepočítají
 - Důraz na materiální strategii (vydělávat, být nezávislý)
- Vysokoškolští rodiče
 - Klíčová role vzdělání v jejich životní strategii
 - Zájem o dění ve škole, kultivaci schopností svých dětí

**Muži ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání
podle údajů SLDB 1950-2011**

**Ženy ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání
podle údajů SLDB 1950-2011**

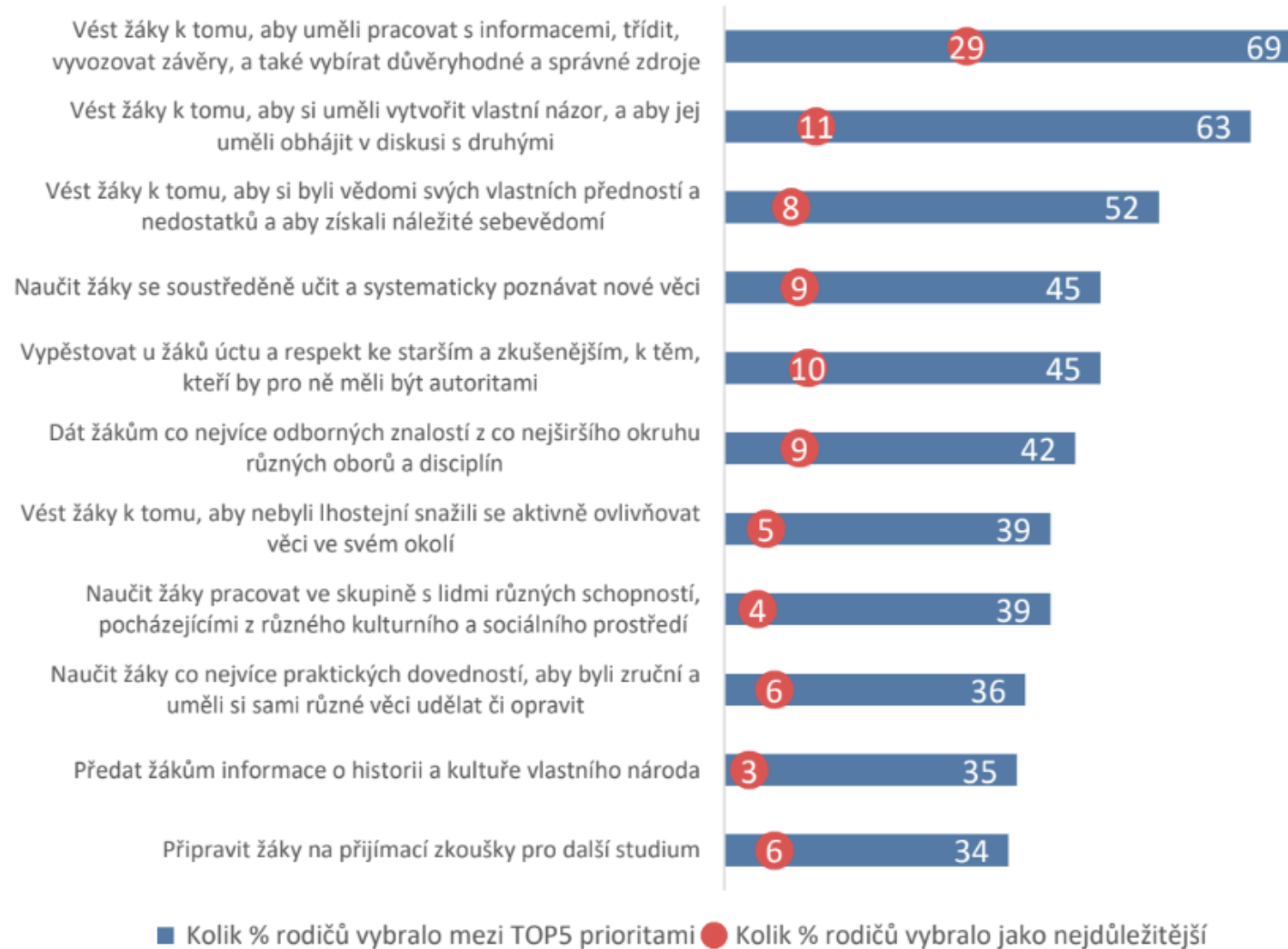
Postoje rodičů ke vzdělávání v ČR a k učitelské profesi

Výsledky reprezentativního kvantitativního
výzkumu 2020

Autoři zprávy:

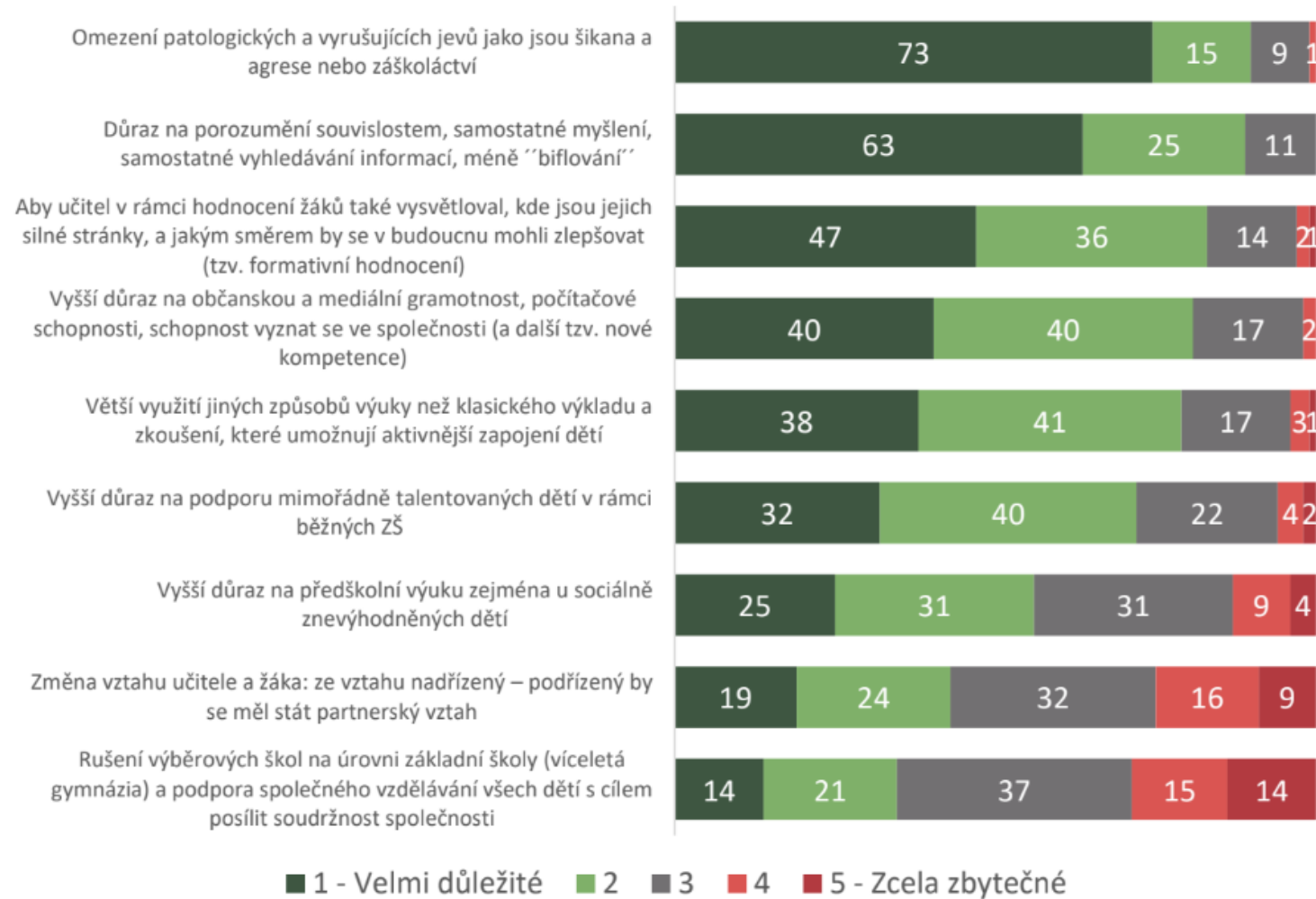
Daniel Prokop, Michal Kunc, Václav Korbel (PAQ Research, s.r.o.)

Které cíle vzdělávání jsou pro rodiče nejdůležitější?

Graf 6 „“ Všichni respondenti. 849 rodičů žáků ZŠ. V grafu jsou zobrazena procenta podílu respondentů, kteří daný cíl vzdělávání zvolili do příslušného top pořadí.

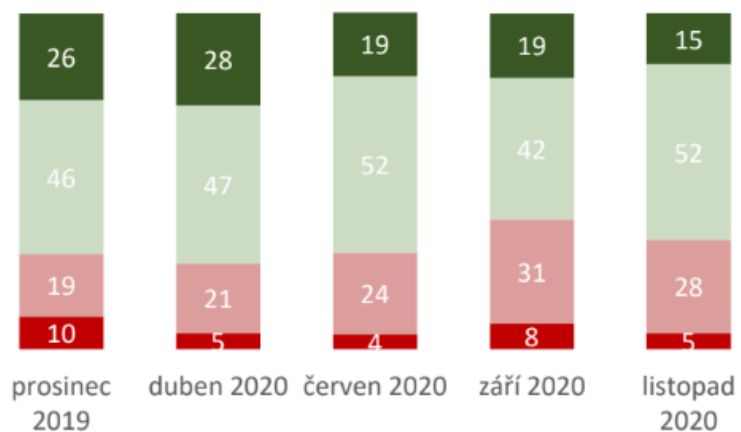
Které z možných reforem školství považují rodiče za důležité?

Graf 9 „Na ZŠ v rozvinutých zemích nyní probíhají různé změny... Do jaké míry je podle Vás důležité, aby... i u nás?“ Všichni respondenti. 849 rodičů žáků ZŠ. V grafu jsou zobrazena procenta odpovědí.

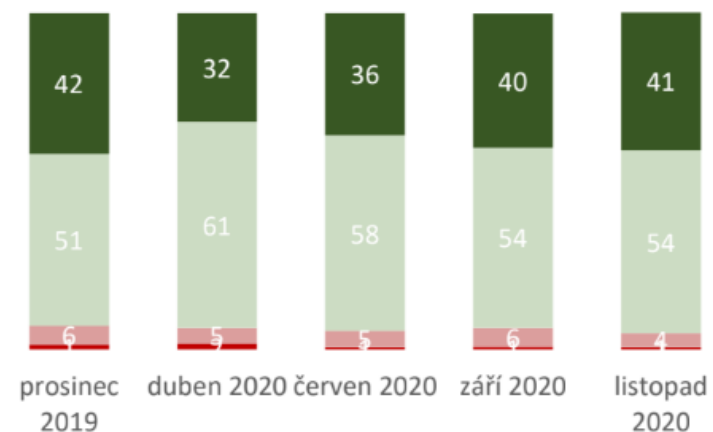
Minimálně jaké vzdělání chtějí rodiče pro své děti?

Rodič bez maturitního vzdělání

■ Základní ■ Středoškolské bez maturity
■ Středoškolské s maturitou ■ Vysokoškolské

Rodič s maturitním vzděláním

■ Základní ■ Středoškolské bez maturity
■ Středoškolské s maturitou ■ Vysokoškolské